

op het leven der kerk. En het is een zaak van wijze kerkregering, daarmee te rekenen; de eisch zelf tot aelmatige voorlichting der kerkleden involveert de wenschelijkheid, dat men daarop niet vooruitloope.

Hulpredikers.

In het kader van een bespreking van een ingekomen bezwaarschrift werd nog even eraan herinnerd, dat het niet aangaat, hulpredikers te benoemen met de heimelijke bijgedachte, dat men op die manier een „goedkoop dominee” krijgen kan. Hier en daar schijnt ook deze herinnering niet overbodig. Heel de zaak der hulpredikers is buitengewoon moeilijk; een uitvoerige historische studie van Prof. Kuyper, welke studie misschien wel ter kennis van de Kerken komen zal, wijst dit wel uit.

Zendingsfilms.

De Vrijdagmorgen bracht in de eerste zittingweek nog een interessant moment, toen het liep over de vraag, of een aantal zendingsfilms door de kerken zou worden overgenomen van een comité. Er waren verschillende gronden vóór deze overname aangevoerd: gronden, die we niet alle hier kunnen relevereren. Tenslotte werd bij hoofdelijke stemming de tegengestelde meening aanvaard. De kerk, aldus één der sprekers, kan bezwaarlijk optreden als filmoperatrice, hoewel een ander daartegen aanvoerde, dat het hier propaganda voor een kerkelijke zaak betrof. Anderen voerden aan, dat het niet aanging, een aankoop te doen, welks beteekenis en consequenties niet te voorzien waren; en voorts, dat niet alleen de techniek van de film snel verandert, zoodat dure toestellen in korten tijd vrijwel waardeloos kunnen worden, doch dat ook het „publiek” tegenwoordig heel anders dan vroeger reageert op de annonce van een film, vooral als het geen sprekende film is. Inderdaad, enkelen jaren geleden liepen onze menschen storm naar een film, waar ze nu eens écht naar toe mochten. Tegenwoordig staan ze minder gauw in de rij voor een film als deze. Of dit nu bewijst, dat ze van den gang der zending al genoeg zich kunnen voorstellen, dan wel, dat ze van den gang naar een zendingsvoorstelling nu al genoeg weten, blijve in het midden gelaten.

Verstrooiden.

Het rapport van Dr W. G. Harrenstein over de verzorging van de Verstrooide Gereformeerden in Ned.-Indië herinnerde aan den groei van dezen arbeid. Klein begonnen, groeide hij uit, en greep veel vereenzaamden en verkommerden aan tot hun behoud. Daarom werd gevraagd dit werk te blijven steunen. Men wil het meer doen wortelen in het Indische leven; en nu er ook Javaansche predikanten zijn, kan dit geschieden. De financiering van het werk onder de verstrooiden kost ook aan die kerken, die haar predikant voor de verre reizen afstaan, nog steeds veel geld. Speculeeren op de vrijgevigheid in Nederland doen de Indische kerken niet; wat men ook van het kerkelijk leven der Indische kerken moge zeggen, niemand kan haar verwijten, dat ze de hand op de beurs houden. De gereformeerden in Indië zijn ongeveer in aantal even sterk als b.v. de kerk van Haarlem, en ze brengen 150 duizend gulden bijeen voor de kerkelijke belangen. Inderdaad een sprekend voorbeeld. Overigens wordt er hard gewerkt. Radio-preeken doen veel goeds. De strijd voor de Zondagsrust in de cultures wordt veelszins met zegen bekroond. Alle verstrooiden worden in bepaalde gebieden minstens twee maal in een jaar bezocht; en dan bedenke men, hoe groot de afstanden zijn. Met klem bepleitte de rapporteur handhaving van den regel, dat elke kerk minstens één

maal per jaar collecteert voor den arbeid onder de verstrooiden: „een geopende deur”.

Zoo wel in het rapport als bij de bespreking werd met leedwezen de aandacht erop gevestigd, dat men onder ons wel zeer vlugtig werkt voor de zending, doch voor den arbeid onder eigen jonge menschen, onze eigen aanstaande mannen en vaders, naar verhouding veel minder doet. Eén der sprekers weet dit aan onbekendheid met het werk, en pleitte voor meerdere bekendmaking. Dr Harrenstein zijnerzijds wees erop, dat vele kerken ondanks herhaalde pogingen om bekendheid aan het werk te geven, blijkbaar niet over de zaak nadenken; men vergeet soms „zijn eigen vleesch en bloed”. In alle mogelijke toonaarden, „op de luit en op de harp en op de gittith en op het tiensnarig instrument” is dit lied — aldus Dr Harrenstein — den kerken voorgezongen; het eenige medicijn zal wezen, dat de kerken zich eens intensief gaan inleven in den grooten nood der vereenzaamden heel ver weg in Indië.

Eenheid onder de gereformeerde belijders.

Men herinnert zich, hoe door een vorige synode de eisch tot kerkelijke saamleving van allen, die eenzelfde belijdenis toegedaan zijn, is gesteld in een publiek getuigenis, en met name aan de Chr. Geref. kerk is voorgelaten, onder uitnoodiging tot een samenspreking. Eveneens, dat laatstgenoemde afwijzend heeft beschikt, zulks dan op grond van „kerkrechtelijke, confessionele en praktische” bezwaren. Officieel werd nu van het verdere verloop dezer gewichtige aangelegenheid rapport uitgebracht. De vraag kwam ter sprake, of er in dezen nog iets te doen viel; en zoo ja, of de synode nog nader praecliseeren wilde, wat en hoe. De synode was overtuigd, dat deze zaak niet mocht blijven liggen, omdat een werk, in Gods Naam ondernomen, ook al schijnt het vruchteloos, toch nimmer onvruchtbaar blijven kan. Uitgesproken werd, dat op het antwoord der Chr. Geref. kerk onzerzijds gereageerd worden moest. Besloten werd, nog nader onder de oogen te zien, welke taak aan de nieuwbenoemde deputaten zou op te dragen zijn.

Persoonlijk zijn wij blij met dit besluit. En publieke aan-de-orde-stelling van de kerkelijke gedeeldheid zal niet nalaten in te werken op de consciëntie der gereformeerde belijders in andere instituten. En — vergeten we dit vooral niet — en eveneens op die van de eigen leden der Gereformeerde kerken. Wee hunner, indien zij zelf niet meer den eisch Gods in dezen hovenend zouden erkennen.

Theologische Hoogeschool.

De Dinsdag — daarna de Woensdag voor een gedeelte — is voor de Theol. School. De galerij is voller dan ooit; bemoedigend teken: de menschen wisten dat de Theol. School Dinsdag aan de orde komen zou. Toch worden de belangstellenden teleurgesteld; ze worden tegen het eind der morgenzitting weliswaar getroost met de uitgesproken verwachting, dat tegen half vier de middagvergadering wel weer publiek zal wezen; maar als 't zoo laat is, moet hun worden meegedeeld, dat 't „zoo laat is”; ze kunnen wel naar huis gaan, want de vergadering in comité duurt langer dan verwacht werd. En dan te denken aan de velen, die een verre reis er voor over hadden. Zal men hen beklagen? Maar de blijdschap over hun meeleven is daar te groot voor.

Theologische School.

Die naam is in beginsel prijsgegeven. Besloten werd, in principe den naam te veranderen in Theologische Hoogeschool. De redenen waren vele; niet de laatste

was, dat naar buiten de oude naam misverstand wakte. Toen in 1854 de vaderen „Kampen” in het aanzijn riepen, was er geen andere inrichting, die denzelfden naam voerde. En de hunne was zeer, zeer bescheiden. Thans evenwel is Kampen van karakter geheel veranderd, het heeft de z.g. „litterarische” opleiding al sinds 1896 prijsgegeven; het heeft den voormaligen seminarie-vorm geheel en al losgelaten; de professoren zijn geen opperdrilmeesters meer, die een vaste leerstof „er in stampen”, doch behandelen bepaalde onderwerpen, die met hun studievak samenhangen, op geheel zelfstandige manier. En de elischen van toelating zijn, evenals de methode van examinatie, geheel gelijk gemaakt aan die der Rijksuniversiteiten. Reeds deze feiten hadden er recht op, in een naamsverandering officieel erkend te worden. En als tweede factor kwam daarbij, dat de oude naam „Theologische School” niet meer alleen te Kampen inheemsch was. Ook Apeldoorn (Chr. Geref.) en ook Rotterdam (Ds Kersten) konden zich op het bezit van een „Theol. School” beroemen. Maar te Apeldoorn kan men toegelaten worden op grond van een examen, dat misschien minder, en zeker niet meer intellectuele ontwikkeling vraagt dan een candidaat-gymnasiast-1e klas noodig heeft; en over Rotterdam zullen we maar heel en al zwijgen. Het verblijdt ons, dat de Synode getoond heeft aan de sociale beteekenis van een naam te denken.

De Synode heeft voorts een finen curatorialen zin aan den dag gelegd. Men was beducht, dat er financiële schade zou geleden worden, als men al te haastig tot de volmaaktheid in het stuk der nomenclatuur voortvoer. Er mochten eens legalen ons ontgaan, die nog op den ouden naam stonden. Derhalve wil men eerst die legatenkweste oplossen. Hulde!

In de middagvergadering is tot hoogleraar in de vaeture-Hoekstra benoemd Dr K. Dijk. We verblijden ons daarover. Prof. Dijk — we hopen, dat hij de benoeming aanvaardt zal en noemen hem dus maar alvast zoo — heeft het volle vertrouwen van al de kerken, heeft zijn leven aan haar gegeven, en in verscheiden vraagpunten van actueel belang steeds getoond, het rechte inzicht te hebben in den nood der kerk, en daarvoor trouw en eerlijk op te komen. We zijn verzekerd, dat zijn benoeming in de kerken algemeene voldoening wekken zal, en wenschen hem van harte geluk.

K. S.

MUZIKALE KRONIEK

„Petrus Datheens Psalmen Davids”
(In Dr J. Pollmann's „Ons Eigen Volkslied”)

door Jan Zwart.

VIII.

Ook met de beste metrisch- en rhythmisch-sluitendste overzetting van Aldegonde, Revis — om een paar uitstekende te noemen — zouden we gekregen hebben dien vlakken, gelijken, maar niettemin inmiddels klassiek geworden Koraalnoel, waarmee even zoo stevast gezongen worden en de Psalmen van 1 tot 150 en al de Liederen uit Luthers tijd en Kerk.

Want — en nu komen we tot de kern der zaak:

gehouden, daer alle omliggende dorpen met alderley waar: beesten en alles anders, toe marckt koemen, dat der Synodus daer in wolle so veel mogelijk remedieren.

8. Also voormaels besloten, dat de dinaeren ten platten landen in de steden solden koemen predicken om sich beter in studiis toe exerceren, wordt voor dese reyse opgesteld.

9. De Gedeputierten Classis wordt belast om te schrijven an den Gedeputierten Synodi, dat de saecke Peregrini ab Hyerden (pastoor te Vaassen) affgedaen wordt alleer het naestkoemende Synodus gehouden wordt.

10. Dat deputati Classis sich sullen verwoegen tot Bernefeldt, by den scholten kerkmeysteren aldaer om mit haer t spreken, dewyle haer belieft toe hebben eenen bequaemen predicant, wat sy hem jaerlicx voer onderholt willen tho leggen, edoch dat Reinerus Wincopius oick onderholt behouden mach.

11. Also van veele dinaren geclaech over het vervallen soo der huysen van pastorin als oick kercken ende dat bysonder tot Armell, Heerde, Oesterwolde, van den Synodo dem Edl. Hove angedient, en oick de kerkmeysters tot Rekeninghe gebracht, dat also deese swaricheyt geholpen worde.

12. De Burgem. Jacop Voeth, als committeerde olderlinck van Harderwyck nomine sui Magistratus ad Classem versoecht oft niet in plaetse haers kerkendinaers Ellardi Maenii een ander dinaer totten veltleger konde geordineert werden, overmits sy sines diensten nicht wel ontraden mochten, soo hebben die sampten broderen, opt affwycken gedachtes Burgemeysters unde Wilhelmi Wirtzfeldii, van preside gevraecht synde, uth seeckere wichtige oorsaken van harer voerigen resolutien niet affwycken konnen. Hoewel hy siins anders de Magistraet tot Harderwyck soo dat mogelijk geweest waer, hierin wullen gewilfaert hebben, doch op dat Dno Wilhelmo Wirtzfeldio

Acta van de Classis Neder-Veluwe 1592—1620.

Transscriptie van G. van der Zee, Herv. Pred.

XV.

Bevestiging. Markt onder kerktijd te Nijkerk. De oude pastoor-predikant van Barneveld krijgt een predikant naast zich. Legerpredikant en kosten. H. Avondmaal. Tractementen. Deputaten.

Acta Classis gehouden den 13 ende 14 Aprilis binnen der Nieckerck Ao 1602.

1. Nae anroepinghe des Naems Goedes sint door gemeene kuerstemmen geëligeert in presidem Johannes Zwitterius; in Assessorem Wilhelmus Wirtzfeldius, in scribam Woltherus de Bruyn.

Van Harderwyck verschenen op dem Classem Wilhelmus Wirtzfeldius, dinaer, ende Burgemeyster Jacop Voeth, olderlinck.

Elburch: Winandus Johannes, dinaer; Jan ten Water, olderlinck.

Hattem: Johannes Sanderus, dinaer; Thiman Andreesz., senior.

Nieckerck: Johannes Zwitterius, dinaer; Goesen van Curier, Scholtus, senior.

Voorthuysen: Gualtherus de Bruyn, dinaer; Gerit Evertsz., senior.

Epe: Johannes Voskuyl, dinaer; Jan Schuyrman, olderlinck.

Deese vurgeoemde sint verscheenen mit behoerlicke credens breven; deese naevolgende sonder credens breven ende olderlinck:

Nunspeet: Tilemannus Mylius.

Oldebroek: Johannes Heesius.

Armel: Wimarus Stypelius.

Barnevelt: Reinerus Wincopius.

Garder: Thimannus Alberti.

Doorspyck: Wesselus Groeningensis.

Elspeet: Johannes Hesselus.

— „de hach
tot éenzelfd
woorden of
Zangkorale
wel leiden
Huygens spi
geluid dors
school in ar
deelen, ma
ter der lied
aan het zing
rhythmische
zegt Chr. M

Het ging e
Zwiespalt z
Luthers Kir
Gottesd. u. I
„De histor
„origineel al
„wijl het ga
„uit het volk
„ben. Het is
„aan het ov
„elischen van
„wat onzen
„hoogen lof
„zal de histo
„geen bege
„liever zulke
„tuurlijk gev
„mogen geen
Psalms 24 l
ringen — ha
man zeker w
met zijn twee
matig slot, n
noot van he
ruhen alle
Psalmen „O
reeds in 1624
pag. 67 laat
recht aan-zin
koor:

„Wij kunne
overschatten
gewoonte vi
gefende. Ee
Scheidt zelf
„lux” in zijn
eerste bewei
gedacht, de
der Latijnsc
den Cantor,
Hymne zong
„Groote Koo
„musicceer-oo
„sten vorm.”
dien er als vo
te bepalen):

den dyenst al
begeeren des
Nunspeet op
Sonnendages
dienst aldaer
13. Dewilde
eijne kosten,
hebben de dir
Staten sine k
sax de Broe
14. Om mit
platten lande
vermaent wor
toe voeren; d
bij bij malcan
dorp voer end
mael des Hee
den selven si
wes dat mitte
selfs groet w
meer tot malc
15. Die casus
Elburch, daer
teproponiert s
referiert tot d
16. Wimarus
weleke den B
edoch is verm
lantsam t s
wyner thohoor
17. Die gede
schreven an de
Joannes Vosk
Hove toe inte
byn behoorlic
18. Het Class
houden Synodi
dat Wimarus S
ende behuysing
19. Is den
schreven an d

Chri-
Chri - ste

misverstand wakte n" in het aanzijn ing, die denzelfden r, zeer bescheiden, rakter geheel ver- che" opleiding al den voormaligen en; de professoren een vaste leerstof bepaalde onderwer- gen, op geheel zelf- van toelating zijn, geheel gelijk ge- n. Reeds deze fa- verandering offe- reede factor kwam ische School" niet as. Ook Apeldoorn Kersten) konden School" beroemen daten worden op minder, en zeker vraagt dan een g heeft; en over l' zwijgen. Het ver- heeft aan de so- denken.

auratorien zin cht, dat er finan- men al te haastig der nomenclatur ons ontgaan, die Derhalve wil men lde! hoogleraar in de ik. We verblijden m, dat hij de be- hem dus maar al- van al de kerken, en in verscheiden eeds getoond, het od der kerk, en en. We zijn ver- en algemeene vol- van harte geluk K. S.

Dauids" Volkslied")

rhythmisch-slui- Revisus — om zouden we ge- en, maar niette- in Koraalnoo- gen worden en de Liederen uit

kern der zaak:

open met aller- toe markt koe- le so veel moe-

le dinieren ten n koemen pre- toe exerceren,

dit belast om te Synodi, dat de oor te Vaassen) lkoemende Sy-

n vervoegen tot eysteren aldaer haer belieft toe it, wat sy hem leggen, edoch rholi beholden

h over het ver- orin als oiek rnell, Heerde, Edl. Hove an- tot Rekeninghe heyt geholpen

i committeerde e sui Magistra- n plaetse haers ander dinaer werden, over- ntraden moeh- leren, oft aff- ande Wilhelm i dat synde, uth- iarer voerigen loewel hy sijs wyck soo dat llen gewilfaert te. Wirtzfeldio

„de hachelijke keuze" die meebracht „alle noten tot éénzelfde lengte terug te brengen" betrof niet woorden of teksten, maar het rythme zelf der zangkoralen, dat, zoodra het volk zich eraan zette wel leiden moest tot die onzekerheid waarvan Huygens spreekt, dat de een voor den ander geen geluid dorst te „slaan". Een weifeling die niet school in arsis en thesis, in lichte en zware maat- deelen, maar in 't willekeurige, bewegelijke karakter der liederen. „Zoodra de gemeente deel kreeg aan het zingen, sleep ze in 't bijzonder bij de poly- rhythmische koralen het ongelijke-noten-zingen af", zegt Chr. Marenholtz in „Samuel Scheidt".

Het ging er mee zooals Joh. Plasz onder „Der Zwiespalt zwischen Text- und Melodierhythmus in Luthers Kirchenliedern" schreef (Monatschr. für Gottesd. u. Kirchl. Kunst 5. Jahrg. Seite 45):

„De historicus verheugt zich in het oude, in het origineel als zoodanig, en met des te meer recht, wijl het gaat over scheppingen die de grootsten uit het volk en uit onze Kerk ons nagelaten heb- ben. Het is vanzelf sprekend dat hij de trouw aan het overgekomen goed hooger stelt dan de eischen van het tegenwoordige en zelfs voor dat „wat onzen tijd een aanstoot is woorden van „hoogen lof over heeft. Het volk echter, — en dat zal de historicus het niet kwalijk nemen — kent geen begeestering voor archaïsmen, het heeft liever zulke teksten en melodien, die zijn na- tuurlijk gevoel geen aanstoot, zijn bevattingver- mogen geen moeilijkheden geven".

Psalm 24 bijvoorbeeld — men kan het nog na- zingen — had geen rythme waarvan de gemeene man zeker was. „Innsbruck ich muss dich lassen" met zijn twee- en driedeelige maten, met zijn meli- smatisch slot, moest wel ten ondergaan in de egale noot van het latere en nog tegenwoordige „Nun ruhen alle Wälder". De „Avondzang" achter de Psalmen „O groote Christus, eeuwig Licht" was reeds in 1624 zooals Marenholtz in „Sam Scheidt" pag. 67 laat zien, afgeslepen tot het recht toe- recht aan-zingen door het gewone volk, het groote koor:

„Wij kunnen niet zoo gemakkelijk den invloed „overschatten, die de jarenlange, bijna dagelijksche gewoonte van een bepaalden melodie-vorm uit- oefende. Een interessant voorbeeld geeft ons „Scheidt zelf in de twee zetwijzen op „Christi qui lux" in zijn „Tabulatura Nova (II 7; III 13). De eerste bewerking is voor de Deutsche overzetting „gedacht, de tweede daarentegen als koorzetting der Latijnsche Hymne. Deze laatste mocht voor den Cantor, die met zijn scholieren de latijnsche Hymne zong, de fingerende zijn; het Volk, het Groote Koor, de Organist kenden uit praktisch „musiceer-oogpunt natuurlijk overwegend den eer- sten vorm." (De melodien onder elkander gezet zien er als volgt uit, om ons bij den eersten regel te bepalen):

den dyenst alleen niet te swaer valle, hebben opt begeeren des classis de dinaeren tot Armel ende Nunspeet op sich genomen des weeckx ende te Sonndedages als de noot werd vereyschen den dyenst aldaer tho helpen tho bedienen.

13. Dewile Ellardus Maenius swaricheit heeft van sijne kosten, die hy opt velleger doen mochte, hebben de dinaeren beslooten, dat soo veerne die Staten sine kosten niet en betalen, dat als dan sulx de Broederen des Classis doen willen.

14. Om mittertijt de Gemeente des Heeren op den platten landen t vergaderen, sint de broederen vermaent worden het Nachmael des Heeren in toe voeren; daer de dorpen also gelegen syn, dat sij bij malcanderen koemen konnen, sal in t eene dorp voer ende dat ander nae per vices het Nach- mael des Heeren den persoenen so (die) sich uth den selven sich vervoegen uthgereyck worden, wes dat mitter tyt in elke dorp de Gemeente selfs groet worden, dattet niet nodich en is niet meer tot malcanderen te reysen.

15. Die casus van de houwelix saecken des mans tot Elburch, daer van de vrouwe woent tot Hattem, geproponiert synde van Dno Winando wordt ge- referiert tot den naesten Synodum.

16. Wimaros Stypelius heeft de predich gehadt, de welke den Broederen temelick behaecht heeft; edoch is vermaent worden om sich toe oeffnen in lantsam t sprecken unde sich tho voegen na syner thoheeren.

17. Die gedeputierden Classis wordt belastet tho schryven an den kerckenraet tot Arnhem om voer Joannes Voskuyl dinaer tot Egpe by den Edl. Hove toe intercederen, dat hy mach koemen tot syn behoerlicke onderholl.

18. Het Classis achtervolgt den 22 artie. des ge- holden Synodi binnen Zutphen Anno '96, verclaert dat Wimaros Stypelius by syne gemeente tot Armel inde behuysinge van de pastori woenen sal.

19. Is den Gedeputeerden Classis belastet om toe schryven an den Scholt tot Voorthuysen dat syn

„Hoe deze groote achteruitgang in ongeveer 70 „jaar te verklaren?" — zegt nogmaals Enschedé betreffende de psalmen — „Het antwoord is, na „het hierboven gezegde over het wezen der psalm- „melodien, niet moeielijk te geven. De strijd tus- „schen de oude en de nieuwe richting in de muziek „was omstreeks 1600 beslecht; de wereldlijke toon- „kunst van circa 1640 was van een geheel andere „factuur geworden; de psalmmelodien waren ver- „ouderd. Het volk, dat buiten de kerkgebouwen, „in het maatschappelijk leven, gebruik maakte van „liederen op moderne leest geschoeit, moest zich „in de kerk vergenoegen met wijzen, die voor een „deel nog het middeleeuwsche muziekstelsel hul- „digden, waaraan het ontgroeid was; de psalmen „vielen in het algemeen gesproken niet meer in „het gehoor. Te verwonderen is het dan ook niet, „dat de gemeente op eigen gezag die noten ver- „zuchtte, welke haar onwelluidend klonken en zoo- „doende de psalmwijzen moderniseerde."

Ook in de Deutsche kerken werd „niet de kortste, „maar de langste noot als norm" aangenomen voor „het bemediteeren van den tekst" en langzaam en statig uitgevoerd onder aanvoering of van het koor of van den Cantor, deels afgewisseld door orgel en later ook erdoor begeleid.

Geen gemeentegelang in Protestantsche kerken of het vertoonde dezelfde eigenschappen: lui van tred, als een schip dat tegen den stroom wordt opgetrokken. „Het zingen, zooals men het gemeen- „lijk hoort in onze kerken" (Natorp in „Über den Gesang"), „is nauwelijks meer zingen te noemen. „Het slechtst wordt in den regel daar gezongen „waar men in de kerk een orgel heeft staan. Het „is een onzeker tasten naar de melodie. Door „menig gezang wringt zich de gemeente van den „eenen toon in den anderen en men kan uit haar „zingen den gang en den geest der melodie nau- „welijks raden. De lieden maken onbehoorlijke „voorslagen; ze zingen om van den eenen trap der „melodie in den anderen te komen, meerdere tus- „schenliggende; ze brengen dubbelslagen, morden- „ten, naslagen, triolen e.d. aan". Precies als in van Iperens „Kerkelijke Historie van het psalm- „gezag", een zingerij van: „de noten in den mond „te draaien, te kauwen en door ettelijke verlagingen „en verheffingen tusschen de tanden en het ge- „hemelte slangsgewijze heuen te slingeren en te „dwarrelen". Voornamelijk — alweer volgens Na- torp — „is het erg wanneer de langst aangehouden „noot op een korte lettergreep valt. Sommige zan- „gers die zich in de kerk boven de anderen uit „willen laten hooren, zetten bij voorkeur op dezen „langen noot opnieuw in en zingen hem voor hun „eigen plezier nog eens zoo lang of nog langer. „Naar den Voorzanger of naar het Orgel te luiste- „ren valt den meesten niet in; ze zingen naar eigen „goeddunken, ten spijt van voorzanger en orgel. „Waar geen orgel in de kerk is, wordt het ge- „zag dikwijls of te hoog of te laag ingezet, zoo „dat het zingen der gemeente in het eerste geval in „geschreeuw en in het andere geval in een ge- „heimzinnig brommen ontaardt. Men hoort gillende „toonen die meer geschreeuwd of uitgestooten dan „gezongen worden. Anderen daarentegen durven „bijna geen geluid te geven. Vele gemeentelieden „zingen heelemaal niet of onvast en onwelluidend. „Bijna overal" zegt de hier te voren reeds eenige

1. de Kerkmeysteren daer tho holden wolde, dat sy haeren dynaer Wolthero de Bruyn de kosten die hy int reysen van kerkelieke saecken consu- meert heeft, uth den kercken guederen aldaer weder t restituieren.

20. Aengaende de saecke Thom. Dinslagel, dinaer tot Oen, soo hy van wegen syn quaet onder- houdt aldaer, een ander wech een dyenst worde (wolde?) annemen, sal hem van Deputatis Classis niet geweigert worden syn affgescheyt t geven.

21. So dat noot dede in saken Thimani Alberti dinaer tot Gerderen sullen Deputati Classis ver- schrivinge mit d ersten an dat presbiterium der kercke tot Arnhem om voer hem t intercederen by den Heeren Raden des forstendoms dat hy tot syne behoerlicke onderholl mochte koemen.

22. Den kercken dijnaers tot Harderwyck is van Classe belastet om mit Tilemanno Mylio toe gaen by Joncker Pouwell van Arnhem, dat syn E. L. by den kerkmeysteren van Nunspeet wolde be- lieven toe verschaffen, dat de voertaen gedachte Tilemanno de kosten int reysen van kerkelike saecken restituieren moegen. Item oick mit ge- dachte Joncker toe onderreden hoe mit die be- quaemste middelen de kercke tot Nunspeet mit de pastorie behuysinge mit timmeringhe mochte ver- beelert werden.

23. Is oick Deputatis Classis belastet tho schryven ant presbiterium der kercke van Arnhem, dat de wilde intercederen inde saecke Jacobi Schoen- hovi dinaer tot Heerde, dat hy tot syne behoer- licke onderholl aldaer koemen mach.

24. Deputati Classis die gaen sullen tot Barnefelt is oick mede belastet mit den Scholt Dirck van Gheyn toe sprecken, dat hy de kerkmeysteren tot Elspeet verwilliche, dat hy Johannes Hessels, predican daer selfs de iseren koe¹⁾ nae older gewoente bestellen, gelyckfals oick syn behuysinge reparieren. Item syn gedaene kosten int reysen van kerkelieke saecken weder gerestituert werden.

malen geciteerde Krause, die dat alles meedeelt, „ziet men zoowel het eene gezang als het andere „in den regel, sleepend, koud, geesteloos en zonder „uitdrukking uitvoeren. Rhythmiek noch metriek „worden in acht genomen".

Er is geen zier verschil tusschen het zingen elders en hier in Nederland — om er nog eens naast te leggen het uit 1776 dateerend „Berigt aan de Ned. Herv. Gem. te Middelburg nopens de verbeteringe van het open- bare Psalmgezag. (Het Orgel, Mei 1906):

„Uit dit lang zingen van alle de noten als ge- „heele noten, is de aanleiding geboren tot het in- „voegen van verscheiden sieraden of agrementen, „welke voornamelijk drieërlei zijn: als vooreerst de „lichte aanraking (touchementen) in het begin van „elken regel, om daardoor tot de eerste noot van „den geheelen psalm of van een nieuwen regel „te komen.

„2o. de stemleidingen, zijnde kleine invoegsels „van tonen, om van de eene noot tot de andere „over te gaan, vooral, wanneer dezelve elkander „niet onmiddellijk volgen, maar tusschenstaande „noten overspringen, welke sprongen echter groo- „ter of kleiner zijn kunnen.

„3o. de bevingen (tremblemten), die doorgaans „bij eene scherpe noot, in 't begin van een regel, „en op 't einde, bij de laatste noot op één na ge- „maakt worden. Deze sieraden kunnen door kunst- „kenners naar de kunst worden ingevoegd; doch „wanneer die verkeerd gemaakt worden, ontsieren „dezelve niet weinig het gezang. Dewijl nu de „meeste kerkzangers onervaren zijn in de kunst, „zoo worden deze ingevoerde sieraden wel na- „gebootst, doch zoodanig, dat dezelve meerendeels „naar eigen willekeur worden uitgebracht, door „op verscheiden, maar altoos onregelmatige wijzen, „de tonen niet alleen lang te rekken en te sleepen, „maar ook verscheidenlijk te draaien. Waarin elk „zijn eigen gezang heeft; 't geen niet zelden wordt „uitgevoerd met luidruchtig geschreeuw, of met „een geweldigen dreun, of zulke bijklanken, die de „zelfbehaging ten sterkste uitdrukken; waardoor „de aandacht en stichting zeer dikwijls wordt „gestoord en gehinderd."

Over de geheele linie van het Protestantsche kerkzingen waren het „ziellooze reeksen gerekte noten van dezelfde lengte!"

Maar NERGENS ontstaan om de redenen die Dr Pollmann liet drukken: hachelijke keuze, eerbied en bemediteeren van den tekst enz. enz.

Doodgewoon, omdat de massa zich niet uit- zingen kon naar haar gevoel en begrip in dit SOORT MAATZANGEN!!

Replik dr A. Kuyper Jr.

We belooften, het eventuele antwoord van Dr A. Kuyper Jr op het verweer van Ds G. Vonk tot kennis van onze lezers te brengen. In „Geref. Kb. Rotterdam" vonden we het. Na herinnering aan zijn eerste artikel, dat Ds Vonk tot verweer noopte, merkt de auteur op:

25. Sint mit gemeenen kuerstemmen uth deesen Classi genomineert toe reysen op den naesten Synodum tot Nimweghen Winandus Johannis, predican tot der Elburch, Petrus Kintsius, predican tot Pulten, Tilemannus Mylius, predican tot Nunspeet, ende D.us Anthonius Thisius, senior tot Harderwyck.

26. Opten naesten Classen Arnhemensem is oick met gemeene kuerstemmen genomineert toe reysen Ellardus Maenius.

27. In locum Petri Kintsii affgegaende gedeputiert is weder mit gemeene kuerstemmen geëligeert El- lardus Maenius, ende blijft noch Deputatus dit Jaer Johannes Zwitterius.

28. Vinden de Broederen Classis stichtelick, dat nu voortd an ter plaetsen daer Classis gehouden sall worden, de minister loci dat initium beginne met de predicalie des eersten morgens, dewyle dinaeren uth den naesten plaetsen vergaderen, maer des anderen morgens in de gehele vergaderinge eener ex novitiis die daer toe in voorrige Classe genomineert is; het welke in thokoemende Classe verrichten sal Johannes Heesius, dinaer int Oldebroeck textu electio.

29. De plaetse des naesten Classis des thokoemen- den Jaers sall wesen Barnefelt; de tyt der uth- schrijvinghe sal staen by de gedeputierden Classis.

30. Censura morum gescheet synde, sindt de Broederen in vrede, liefde ende eendracht van mal- ckanderen gescheyden.

JOH. ZWITTERIUS, praeses.

WILHELMUS WIRTZFELDIUS, assessor.

GUALTHERUS DE BRUYN, scriba classis.

1) Oorspronkelijk moesten sommige stukken land net zooveel opbrengen als een koe opbracht, en gaf de eigenaar een levende koe als behoorende bij het land aan den pachter. Deze echte koe is later door een ijzeren vervangen. Men zie: Reitsma, Register der Geestelijke opkomsten, Leeuwarden 1888.